

АНАЛИЗ НА ПАЗАРА НА ЦВЕТНИ МЕТАЛИ И ПЕРСПЕКТИВИ В РАЗВИТИЕТО НА ДОБИВА ИМ В Р. БЪЛГАРИЯ

Веселин Митев

Минно-геоложки университет "Св. Иван Рилски", 1700 София, E-mail: www.ves_mitev@abv.bg

РЕЗЮМЕ. Настоящият доклад представлява анализ на динамиката на средногодишните и средномесечните цени на цветните метали на международните пазари за периода от януари 1992 г. до май 2009 г. Резултатите от анализа на цените на цветните метали и на макроикономическите показатели брутен вътрешен продукт (БВП) и платежоспособност на населението (ПН) разкриват силно проявена цикличност (флуктуация), която на годишна и на месечна база следва динамиката на икономическата цикличност на националното стопанство на САЩ, отчетена чрез изменението на показателите БВП и ПН. Средномесечните цени на цветните метали също така следват непосредственото изменение на икономическата активност на националното стопанство на САЩ и в света като цяло. През месец март 2009 г. се отчита положителен ръст в средномесечните цени на цветните метали на международните пазари, което е добър признак, но не се очертава като постоянна тенденция, особено поради фактът, че БВП на САЩ за първото тримесечие продължава да спада.

Все още флуктуацията на цените е изключително висока и всички прогнози за развитието на ценовите равнища на цветните метали се характеризират с ниска вероятност и високи нива на риск, което налага инвеститорите да запазят търпение, да повишат умерено производството, но да не се предовярват на неясните и нетрайни благоприятни симптоми. Необходимо е да се изчакаат данните за БВП на САЩ и на Европейския съюз за второто тримесечие на 2009 г. Ако се отчете ръст на БВП на двете световни икономически сили това ще удостовери следното: антикризисните мерки на правителствата са били ефективни; икономическата криза е към своя края, което ще послужи за преобладаване на оптимистичните прогнози и настроения в инвеститорите, в следствие на което ще се увеличи икономическата им активност. В противен случай неяснотата относно края на кризата и последващия подем се запазва висока, което ще доведе до предпазливост и изчакване от страна на инвеститорите, а също така и отлагане във времето на инвестиционните им намерения.

NONFERROUS METALS MARKET ANALYSIS AND GROWTH PERSPECTIVES FOR THEIR PRODUCTION IN BULGARIA

Veselin Mitev

University of Mining and Geology "St. Ivan Rilski", 1700 Sofia, E-mail: www.ves_mitev@abv.bg

ABSTRACT. The paper presents a dynamics analysis of average annual and monthly nonferrous metals prices on the international markets in the period January 1992 and May 2009. The analysis results of the nonferrous metals and the macro economical parameters of gross domestic product (GDP) and population solvency (PS) show great cyclic recurrence (fluctuation) following on annual and monthly basis the dynamic economical cyclic recurrence of USA national economy described by the change of the parameters of GDP and PS. The average monthly nonferrous metals prices also follow the change of economic activity of USA national economy in the world as a whole. In March 2009 a positive growth of average monthly nonferrous metals prices appeared on the international markets. This is a good sign but hardly a constant trend especially having in mind that the GDP in USA for the first three months continues to fall. Still the price fluctuation is extremely high and all growth perspectives for nonferrous metals price levels are characterized by low probability and high risk levels. This should be made the investors more patient, to increase production moderately but at the same time not to trust the vague and changing favorable symptoms. It is necessary to see the data for GDP of USA and EU for the second three months of 2009. The growth of GDP of both world economic factors will prove the following: governmental measures against crisis were efficient; economic crisis is to an end which will bring to more optimistic investors prognoses and disposition increasing their economic activity. Otherwise, the lack of crisis distinctness and its growth remains leading to investors' cautiousness and temporization to postponing their investment intentions in time.

Сривът на цените на цветните метали на международните пазари оказва крайно неблагоприятно въздействие върху техния добив както в България, така и в света. Този неблагоприятен ефект е в резултат на настъпилата в средата на 2008 г. световна финансова и икономическа криза и свиване на съвкупното потребление. За кратък период производството превиши потреблението, което доведе до огромен спад на цените на цветните метали и в следствие ограничи тяхното производство в световен мащаб. Това ни накарва да потърсим дали съществува права зависимост между икономическия цикъл на националното стопанство на САЩ и текущите и фючърсни цени на цветните метали в USD.

Анализът на динамиката на средногодишните и средномесечните цени на цветните метали в USD на международните пазари разкрива силно проявена цикличност, която на годишна база следва динамиката на икономическата цикличност на националното стопанство на САЩ. Това твърдение се потвърждава от графичното представяне на динамиката на средногодишните цени на цветните метали на Лондонската метална борса (ЛМБ) и на основните макроикономически показатели, измерващи икономическата активност и създадения брутен вътрешен продукт (БВП) на САЩ. На фиг. 1 е представено изменението на средногодишните цени на цветните метали мед, алуминий, олово, цинк, никел и калай, а също и показателите БВП и платежоспособност на населението (ПН) за периода 1992 ÷ 2009 г. За построяване на

фигурата са използвани данни за средномесечните текущи цени на цветните метали на ЛМБ, поместени в (www.lme.com) и в (www.indexmundy.com), а за показателите БВП и ПН на САЩ от Бюрото за икономически анализи на Министерството на търговията на САЩ, публикувани в (www.bea.gov).

В периоди на нарастване на макроикономическите показатели БВП и ПН на САЩ се отчита силно изразено увеличение на средногодишните цени на цветните метали на международните пазари, а в периоди на нисък или отрицателен ръст на БВП и ПН – цените на цветните метали значително спадат. Това твърдение се потвърждава от динамиката на средногодишните цени на цветните метали, на БВП и ПН, които са представени на фиг. 1. От фигурата се вижда, че пиковите на средногодишните цени на цветните метали не съвпадат съвсем точно по време, а се разминават в рамките до една година, което е в резултат на динамика не само на икономическата активност, но и на изменение на търсенето (потреблението) и на предлагането (производството) в световен мащаб.

От казаното до тук можем да заключим, че изменението на средногодишните цени на цветните метали е в резултат на изменението на следните фактори: изменение на икономическата активност, представено чрез БВП на САЩ; изменение на търсенето и на предлагането на цветни метали на международните пазари. Изменението на

търсенето и на предлагането също е функция на динамиката на икономическата активност на националното стопанство на САЩ и на световното стопанство.

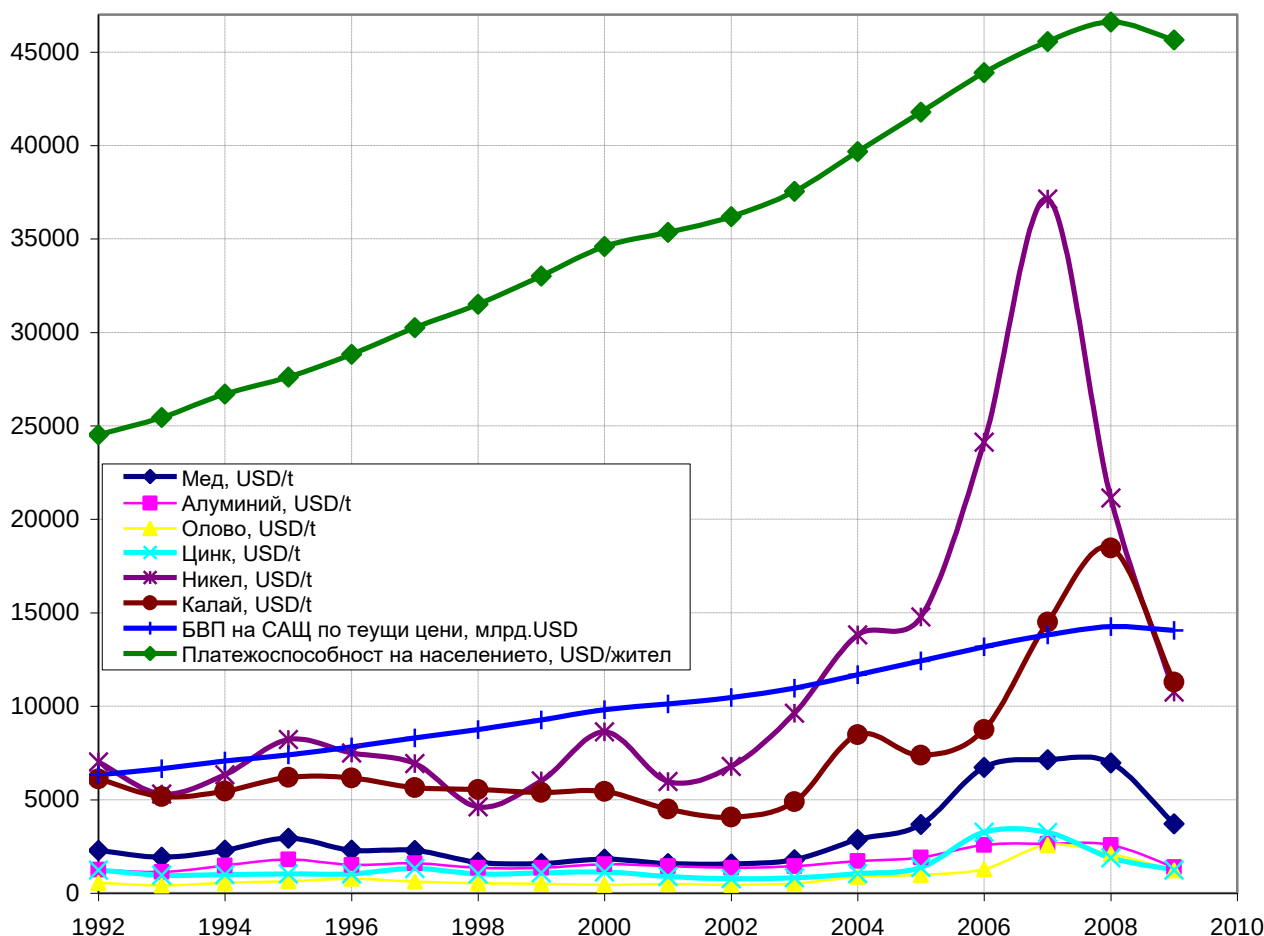
На фиг. 2 е представено изменението на средномесечните цени на цветните метали (алуминий, мед, олово и цинк) на ЛМБ и БВП на САЩ за периода от януари 1992 до май 2009 г. От нея могат да се извършат следните основни изводи:

1) Наблюдава се силно изразена динамика на средномесечните цени на цветните метали в рамките на отделните години, особено през последните четири години.

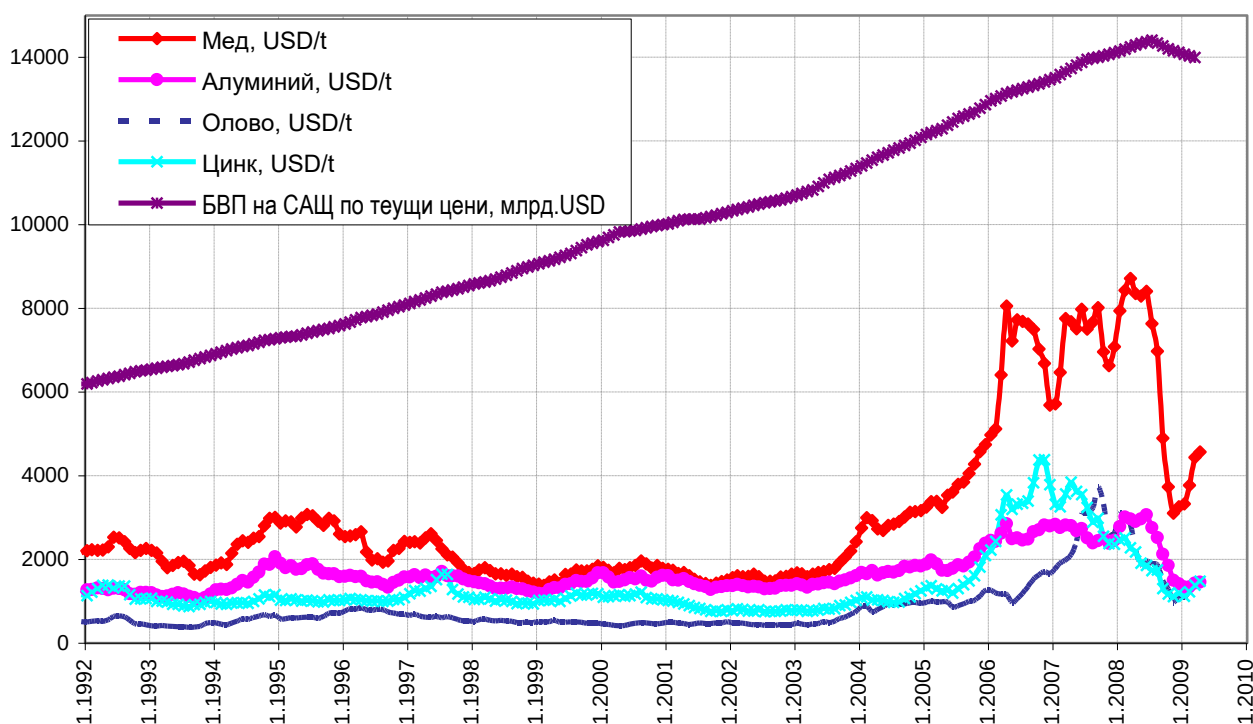
2) Средномесечните цени на цветните метали следват непосредственото изменение на икономическата активност на националното стопанство на САЩ и в света като цяло.

3) След дълго продължилата експанзия на американската и световна икономическа система и високо производство и потребление от месец август на 2008 г. средномесечните цени на цветните метали отчитат постоянен и значим спад, който за периода юли 2008 – февруари 2009 г. е средно около 50% (виж табл. 1).

4) През месец март 2009 г. се отчита положителен ръст в средномесечните цени на цветните метали на международните пазари, което е добър признак, но не се очертава като постоянна тенденция, особено поради фактът, че БВП на САЩ продължава да спада.

Фиг. 1. Изменение на средногодишните цени на цветните метали на ЛМБ и показателите БВП и ПН на САЩ за периода 1992 ÷ 2009 г.

Фиг. 2. Изменение на средномесечните цени на цветните метали (алуминий, мед, олово и цинк) на ЛМБ и БВП на САЩ за периода от януари 1992 до май 2009 г. включително.

Таблица 1.

Абсолютно и относително изменение на средномесечните цени на цветните метали и на макроикономическите показатели на САЩ.

Месец / изменение	Мед, USD/t	Алуминий, USD/t	Олово, USD/t	Цинк, USD/t	Никел, USD/t	Калай, USD/t	БВП на САЩ по текущи цени, млрд.USD	Платежо- способност на населението на САЩ, USD/жител
Юли.2008	8407,02	3067,46	1960,04	1856,45	20106,96	22955,63	14373,36	46969,46
Февруари.2009	3328,41	1338,06	1099,63	1118,00	10410,75	11074,78	14075,50	45737,17
Абсолютно изменение	5078,61	1729,40	860,41	738,45	9696,21	11880,85	297,86	297,86
Относително изменение, %	60,41	56,38	43,90	39,78	48,22	51,76	2,07	2,07

От резултатите в табл. 1 се вижда, че едно спадане на БВП на САЩ от 2,07% за периода от юли 2008 г. до февруари 2009 г. води до спад на средномесечните цени на цветните метали, търгувани на ЛМБ между 40 ÷ 60%. Това обосновава една много висока чувствителност (зависимост) между изменението на БВП и на цените на цветните метали в USD. Тази чувствителност може да се обвърже с предпазливостта от страна на инвеститорите и изчакване на ясни симптоми за развитието и продължителността на настоящата световна финансова и икономическа рецесия.

На табл. 2 е представено изменението на средномесечните цени на цветните метали, търгувани на ЛМБ и изменението на БВП на САЩ за периода от месец ноември 2006 г. до май 2009 г. В таблицата са маркирани най-високите исторически средномесечни цени на цветните метали, последвани от устойчива тенденция на спад,

следван от неустойчив ръст през месец април 2009 г. На фиг. 2, табл. 1 и табл. 2 БВП на САЩ е изчислен на тримесечна база и е линейно екстраполиран от тримесечна на месечна база.

От фиг. 2 и табл. 2 може да се установи, че пиковите на средномесечните цени на цветните метали не съвпадат по време, а се разминават в рамките от 5 до 17 месеца. За периода декември 2006 ÷ декември 2007 г. се наблюдава изпреварващо спадане на средномесечните цени на металите цинк, никел и олово още преди настъпване на финансовата криза. След настъпването на кризата цените на тези метали продължават тенденцията си на спад до месец март 2009 г. Спадът на средномесечните цени на металите мед, алуминий и калай се регистрира през второто тримесечие на 2008 г., т.е. с настъпването на първите негативни настроения за очакваната финансова рецесия.

Таблица 1.

Изменение на средномесечните цени на цветните метали, търгувани на ЛМБ и изменението на БВП е ПН на САЩ за периода 11.2006 г. ÷ 04.2009 г.

Месец/ Година	Мед, USD/t	Алуминий, USD/t	Олово, USD/t	Цинк, USD/t	Никел, USD/t	Калай, USD/t	БВП на САЩ по текущи цени, млрд. USD	Платежоспособност на населението на САЩ, USD/жител
11.2006	7029,30	2702,14	1626,02	4378,61	31891,59	10038,41	13370,1	44382
12.2006	6680,97	2823,67	1709,16	4381,45	34400,53	11125,95	13417,0	44502
1.2007	5689,34	2799,06	1664,34	3784,86	36821,59	11331,45	13464,0	44621
2.2007	5718,15	2839,05	1775,08	3321,38	41078,25	12890,20	13510,9	44743
3.2007	6465,30	2757,08	1908,98	3256,18	46125,23	13787,25	13586,4	44958
4.2007	7753,34	2817,05	1984,16	3566,86	49956,58	13952,84	13662,0	45173
5.2007	7677,95	2804,61	2106,00	3847,52	51783,33	14162,14	13737,5	45388
6.2007	7514,24	2681,31	2436,64	3628,66	41551,67	14078,83	13808,5	45588
7.2007	7980,93	2738,09	3072,43	3546,30	33400,23	14732,73	13879,6	45787
8.2007	7500,21	2512,60	3115,19	3244,17	27649,64	15046,98	13950,6	45986
9.2007	7671,35	2394,96	3228,03	2887,60	29548,40	14989,05	13977,5	46039
10.2007	8020,59	2444,53	3722,61	2979,99	31156,00	16068,35	14004,3	46092
11.2007	6957,43	2507,15	3319,91	2554,60	30505,64	16660,77	14031,2	46145
12.2007	6630,74	2382,83	2616,08	2378,60	26053,55	16244,72	14071,1	46241
1.2008	7078,91	2456,13	2621,78	2364,41	27774,77	16310,93	14110,9	46337
2.2008	7941,14	2784,89	3089,61	2458,48	28064,95	17269,81	14150,8	46430
3.2008	8434,32	3012,05	3012,93	2511,18	31093,05	19799,08	14198,7	46549
4.2008	8714,18	2968,03	2834,88	2278,51	28776,82	21646,02	14246,6	46668
5.2008	8356,13	2908,28	2216,09	2178,33	25656,50	23853,60	14294,5	46787
6.2008	8292,00	2967,87	1860,51	1906,17	22562,57	22133,43	14333,9	46879
7.2008	8407,02	3067,46	1960,04	1856,45	20106,96	22955,63	14373,4	46969
8.2008	7633,80	2762,56	1902,85	1734,65	19111,80	19935,00	14412,8	47060
9.2008	6975,11	2524,15	1872,31	1744,52	17781,86	18306,59	14342,0	46791
10.2008	4894,89	2122,03	1494,26	1303,00	12144,87	14423,35	14271,1	46523
11.2008	3729,19	1857,13	1286,43	1169,36	10776,50	13674,15	14200,3	46254
12.2008	3105,10	1504,42	968,17	1112,91	9846,93	11292,14	14158,7	46082
1.2009	3260,36	1420,36	1144,91	1202,52	11562,95	11563,33	14117,1	45909
2.2009	3328,41	1338,06	1099,63	1118,00	10410,75	11074,78	14075,5	45737
3.2009	3770,88	1338,08	1246,52	1223,22	9710,73	10689,41	14033,9	45565
4.2009	4436,93	1431,81	1393,91	1388,14	11331,60	11830,20	13992,3	45394
5.2009	4567,66	1459,74	1439,00	1482,53	12622,89	13763,68	14003,7	45431

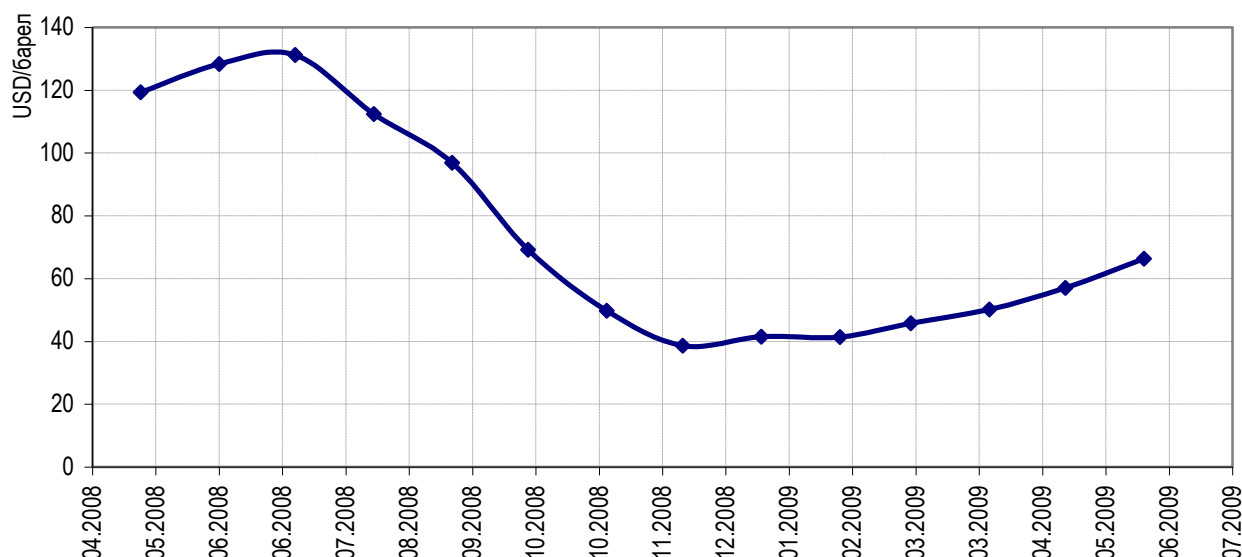
На фиг. 3 е представено изменението на средномесечните цени на суровия петрол (ORB) по данни на Организацията на страните износителки на петрол (ОПЕК) за периода май 2008 ÷ юни 2009 г. в USD/барел, публикувани в (www.opec.org).

От данните на фиг. 3 е видно, че от месец януари 2009 г. средномесечните цени на суровия петрол бележат положителен ръст и към началото на месец юни тази година вече достигат 66,35 USD/барел при плавна нарастване на среднодневното производство. Увеличението на потреблението на енергийни носители и техните продукти е ясен сигнал, че икономическата активност нараства, т.е. съвкупното производство на стоки и услуги се увеличава.

За съжаление този благоприятен сигнал не може да се обоснове като дългосрочна тенденция. Все още динамиката е изключително висока, което обуславя висока

неопределеност и несигурност относно бъдещото ценово равнище на суровия петрол. Тази висока флукутация на средномесечните цени на суровия петрол и на цветните метали на международните пазари е в резултат на високата степен на неопределеност и неяснота в развитието на финансовата и икономическата криза и до кога ще продължи тя. Това изключително повишава риска, които инвеститорите поемат с възприемането на активна инвестиционна позиция.

Неяснотата и ниската прогнозируемост на развитието на икономическата криза води до ниска степен на определеност на прогнозите за очакваните ценови равнища на цветните метали в краткосрочен аспект. Поради тази причина инвеститорите забавят икономическата си дейност и отлагат реализирането на нови инвестиционни проекти. Това явление ще продължи до момента, в който не се появят явни сигнали за приключване на кризата и настъпване на подеи (оживление) на националните стопанства.

Фиг. 3. Динамика на средномесечните цени на суровия петрол по данни на ОПЕК за периода май 2008 ÷ юни 2009 г. в USD/барел

Заклучение

През месец май 2009 г. цените на всички цветни метали на ЛМБ за трети пореден месец бележат положителен ръст, което ако се запази като устойчива тенденция ще доведе до увеличаване на обема на производство и съответно на предлагането им в световен мащаб. Ако не се повиши и съвкупното им потребление (търсенето) съществува опасност предлагането да превиши търсенето и цените отново да тръгнат надолу.

За съжаление към настоящия момент не може да се даде достатъчно ясна прогноза за развитието на цените на цветните метали като цяло и по отделно, което налага инвеститорите да запазят търпение, да повишат умерено производството, но да не се предоверяват на неясните и нетрайни благоприятни симптоми. Все още флукутацията на цените е изключително висока и всички прогнози за развитието на ценовите равнища на цветните метали се характеризират с ниска вероятност и високи нива на риск.

Ценовите равнища на цветните метали към настоящия момент обосновават благоприятна икономическа целесъобразност на експлоатираните към момента в България находища на руди на цветните метали.

Предприятията експлоатиращи и преработващи руди на цветни метали при настоящите цени съвсем спокойно могат да продължават да извършват икономически ефективна стопанска дейност, ако не се свие отново световното потребление на цветни метали, но е крайно рисково да се ангажират с бъдещи инвестиционни проекти в условия на висока динамика на цените на крайните метали и висока степен на неопределеност относно бъдещото им равнище, а също така и на развитието на световната икономическа криза и ограничено потребление.

Инвеститорите от минния сектор са лица, които се стремят да избягват риска и не трябва да се заблуждаваме, че ще реализират каквито и да е нови инвестиционни намерения в условия на висока динамика и ниска прогнозируемост на ценовите равнища на крайните продукти на минералните суровини.

На първо време е необходимо да се изчакат данните за изменението на БВП на САЩ и на Европейския съюз за второто тримесечие на 2009 г. Ако се отчете ръст на БВП на двете световни икономически сили това ще удостовери, че антикризисните мерки на техните правителства са били ефективни, че икономическата криза е към своя края, което ще послужи за преобладаване на оптимистични настроения в прогнозите на инвеститорите, в следствие на това ще се увеличи икономическата им активност. В противен случай неяснотата, относно края на кризата и последващия подем се запазва висока, т.е. инвестиционният риск остава значим, което ще доведе до предпазливост и изчакване от страна на инвеститорите, а също така и отлагане във времето на техните бъдещи инвестиционни намерения и свиване на настоящата им икономическа активност в границите на потреблението на произвежданата продукция.

Литература

<http://www.lme.com>
<http://www.indexmundy.com>
<http://www.bea.gov>
<http://www.opec.org>

Препоръчана за публикуване от Редакционен съвет